
SELF-EVALUATION AIMED AT CREATING SCHOOL DEVELOPMENT POLICY - A PREREQUISITE FOR QUALITY ASSURANCE IN THE EDUCATION OF STUDENTS WITH VISUAL IMPAIRMENTS

Jakimov Goranco

State School for Rehabilitation of Children and Youth with Impaired Sight “Dimitar Vlahov”, Skopje Republic of Macedonia jakimov.goranco@yahoo.com

Jelena Jurhar

State School for Rehabilitation of Children and Youth with Impaired Sight “Dimitar Vlahov”, Skopje Republic of Macedonia ejurhar@yahoo.com

Daniela Smilkovska

State School for Rehabilitation of Children and Youth with Impaired Sight “Dimitar Vlahov”, Skopje Republic of Macedonia dsmilkovska@yahoo.com

Abstract: The development of school management is not just a trend, but a real need. The new changes in the environment demands schools of a new type, managers are able to realize the mission of the school and who have a vision for its development, and who are able to establish a good strategy for the successful creation of the school policy. Particularly important is that, they can create a team and a climate of high expectations for success, both with teachers and students. If the mission of a school reflects its present, and its vision is its future, then the school development policy defines the strategy for reaching the vision. But before approaching vision, it is necessary to face the real picture of the weaknesses, since the vision is for the purpose of improving. Self-evaluation is the basis for autonomy in creating development politics, organizing and implementing the main priorities of one school. It enables wholeness in understanding the preference problems, but how efficient we could solve them, in order to improve the quality in education and the work of the school completely. Mainly, it is oriented in the work and achievements of the Manager and his team, the teachers and students in the school, but also to the work of the administration, accounting and technical personnel. Self-evaluation is used as an integral mechanism for improving the quality of education in almost all European countries. They have a positive experience regarding the efficient improvement of the quality of education. The self-evaluation covers the following areas: Organization and realization of teaching and learning, Achievements of students, Professional development of teachers, Professional development of teachers, professional associates, educators and management staff, School management, Communications and public relations, School climate and culture, Cooperation with parents and the local environment. The process of self-evaluation implemented at the end of each second school year, especially in education of students with visual impaired. The aims of the paper are complex are refer to five target groups: Manager, members of School board, teachers, parents, students with visual impairment and its direction is to present their opinions and orientations about the question how and how much self-evaluation in the work of a school would improve the quality of school’s development politics, respectively the work of a school as a whole. The research uses the descriptive method, the techniques of polling, interview and analyzing the documentation. The data obtained from the research are expressed numerically whereof nominal, ordinal, and interval scale of expression is used. From analyzing the results and the conclusions it can be point out that self-evaluation in school must have an exclusive development function which would provide successful realization on the set targets. The school development policy should be concrete, clear and realistic. It should be relevant to the school and which is most important to be feasible. It should stimulate and offer challenges.

Keywords: Self-evaluation, school development politics, quality of education, students with visual impairment

САМОЕВАЛУАЦИЈАТА ВО ФУНКЦИЈА НА КРЕИРАЊЕ НА УЧИЛИШНАТА РАЗВОЈНА ПОЛИТИКА - ПРЕДУСЛОВ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТ ВО ОБРАЗОВАНИЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ СО ОШТЕТЕН ВИД

Јакимов Горанчо

Државно училиште за рехабилитација на деца и младинци со оштетен вид „Димитар Влахов,, Скопје Р.Македонија jakimov.goranco@yahoo.com

Јелена Јурхар

Државно училиште за рехабилитација на деца и младинци со оштетен вид „Димитар Влахов,,
Скопје Р.Македонија, ejurhar@yahoo.com

Даниела Смилковска

Државно училиште за рехабилитација на деца и младинци со оштетен вид „Димитар Влахов,,
Скопје Р.Македонија, dsmlkovska@yahoo.com

Резиме: Развојот на менаџментот во училиштата не е само тренд туку вистинска потреба. Новото време бара училишта од нов тип, менџери способни да ја реализираат мисијата на училиштето и кои имаат визија за неговиот развој, и кои умеат да воспостават добра стратегија за успешно креирање на училишната политика. Особено е важно да умеат да создадат тим и клима на високи очекувања за успех, како кај наставниците така и кај учениците. Ако мисијата на училиштето ја одразува неговата сегашност, а визијата неговата иднина, тогаш со училишната развојна политика се определува стратегијата со која ќе се достигне визијата. Но пред да се пристапи кон визијата, потребно е соочување со реалната слика на слабостите, бидејќи визијата има цел за подобрување. Визијата е всушност ментална слика на една можна и посакувана состојба во училиштето. Според тоа потребно е да имаме утврдени приоритети, кои што се преточени во поставените цели. За да се утврдат некои приоритети, неопходно е да се изврши анализа на постојната состојба врз база на претходна дијагноза на состојбата. Тоа значи дека треба да се утврди каде сме, за да знаеме каде сакаме да бидеме, што сакаме да правиме и да имаме. Самоевалуацијата на работата на училиштето е темел за автономија во креирањето на училишната политика, односно развојното планирање, организирањето и реализацијата на новите приоритетни активности.

Целта на самоевалуацијата којашто треба да се спроведува на ниво на училиште и во која ќе учествуваат сите релевантни субјекти е да се воспостави систем за перманентно следење и оценување, со што ќе се подобри квалитетот во наставата и на работата на училиштето во целина. Таа ни овозможува во целост да ги воочиме приоритетните проблеми, но и како ефикасно да ги решиме. Таа треба главно да биде насочена кон работата и постигнувањата на менаџерот и неговиот тим, на наставниците и учениците во училиштето, но и кон работата на административно - финансискиот и техничкиот персонал.

Самоевалуацијата се користи како интегрален механизам за унапредување на квалитетот во образованието скоро во сите европски држави. Тие имаат позитивно искуство во врска со ефикасното унапредување на квалитетот во образованието.

Самоевалуацијата ги опфаќа следниве области, Организација И реализација на наставата И учењето, Постигања на учениците, Професионален развој на наставниците, стручните соработници, воспитувачи и раководниот кадар, Управување и раководење, комуникации и односи со јавност, Училишна клима и култура, Соработка со родителите и локалната средина

Целите на трудот се комплексни и се однесуваат на пет целни групи: Директор, членови на Училишен одбор, наставници, родители, ученици со оштетен вид и се во насока да се прикажат нивните ставови и мислења во однос на прашањето како и колку самоевалуацијата на работата на училиштето ќе го подобри квалитетот на училишната развојна политика, односно работата на училиштето во целина. Во истражувањето се користи дескриптивниот метод, како и техниките на анкетирање, интервју и анализа на документација. Податоците добиени од истражувањето се изразени нумерички за што се користат номиналната, ординалната и интервалната скала на изразување. Од анализата на резултатите и донесените заклучоци може да се истакне дека самоевалуацијата на училиштето треба да има исклучително развојна функција која ќе обезбеди успешно реализирање на поставените цели.

Клучни зборови: самоевалуација, училишна развојна политика, квалитет во образованието, ученици со оштетен вид со оштетен вид

1. ВОВЕД

Училиштето претставува сложен систем, кој е составен од голем број функционално поврзани елементи, кои што дејствуваат како потсистеми. Во зависност од динамичноста на тој систем, во голема мера зависи квалитетот на неговото работење. Во услови на промени, стратегија и политика која се гради само врз основа на претходно искуство, не е доволна. Подobar пристап би бил ориентираноста кон иднината, настојувањата да се предвидат и пречекаат предстојните промени на еден или на друг начин. На некој начин, иднината се предвидува преку алтернативни сценарија за таа да не се сфаќа како закана. Разбирањето и по можност контролирањето на промените бара употреба на евалуативни податоци. Оваа употреба, од друга

страна, повикува на отвореност кон промена. Најчесто, евалуативните податоци претставуваат и повратен одговор во врска со активности, кои може соодветно да бидат променети, ако е потребно.

Затоа евалуацијата е централниот контролен механизам на човековите активности, чие знаење станува поочигледно во променливите услови. Евалуацијата во суштина е работа на свесно рационално размислување и негов развој. Што се однесува до образовните институции круцијално е самите да соберат повратни информации, кои ќе бидат база за нивните контролни механизми. Наместо да се чекаат детални инструкции однадвор, образовните институции треба да делуваат самонасочувачки во реално време. За да се успее во ова, треба мошне сеопфатна евалуација која може да ја прошири и продолжи индивидуалната и колективната свест.

Природно е евалуацијата на институциите да содржи нови и стари елементи. На организациско ниво таа претставува централен дел на институтското раководство и развој, и на индивидуално ниво е дел од процесот на професионален напредок. Развојот на работата на наставниците е евалуативна примена на експерименталното знаење.

Промените во окружувањето влијаат на менувањето на интересите, потребите, верувањето, однесувањето на наставниците, учениците и нивните родители. Кога овие притисоци ќе се зголемат, учесниците во животот и работата на училиштето стануваат свесни за потребата од промени. Но тие промени, менаџерот на училиштето, треба да ги води плански систематизирано, организирано и институционализирано. Тоа значи дека треба да започне процесот на креирање на училишната политика, односно развојното планирање во училиштето.

Не е можен никаков иден развој на едно училиште ако се што е планирано и организирано не се следи и не се вреднува. Мерењето на достигнувањата на поединците и училиштето во целина е потреба за да се има повратна информација за степенот на реализацијата на работењето. Затоа, евалуаторската и истражувачката компонента, мора да бидат вградени во функцијата на менаџерот на училиштето. Истражувањата што треба да се прават, најчесто се од акционен карактер и ќе имаат за цел да ги утврдат определени оперативни - корективни активности.

Еден од начините за мерење на квалитетот на работата на едно училиште е самоевалуацијата.

Денес училиштето треба да се сфати како „мала лабораторија,, во која се раѓаат иновациите во образованието, се градат нови пристапи, се воведуваат нови стратегии за учење, се користат нови наставни средства и помагала. Всушност двата главни пристапи кон вреднување на квалитетот на образованието се екстерната евалуација и самоевалуацијата, односно интерната евалуација,

2.САМОЕВАЛУАЦИЈА - ПОИМ КАРАКТЕРИСТИКИ И ЗНАЧЕЊЕ

Денес во образовните институции, се случуваат најизненадувачки промени. Тешко е да се одреди насоката на овие промени користејќи се со кои било однапред дадени показатели. Промените на загадочен начин започнуваат " зад затворени завеси". Ова ја исфрла на површина внатрешната неизвесност. Затоа треба да се создадат јасни погледи за состојбата на образовната институција, како на нејзините внатрешни и надворешни зависности, како и релациите помеѓу институцијата и самото општество, и факторите кои влијаат. Еден од начините да се одговори на овие предизвици е самоевалуацијата. Евалуација која може да ја зголеми свеста е токму самоевалуацијата. Самоевалуацијата на училиштето има исклучително развојна функција. Таа покажува, дали и колку се ефективни превземените активности, а се темели на процената за поединецот или групата во активностите чија ефикасност, делумно или во целина зависи од нив самите. Самоевалуација е темел за автономијата во планирањето, организирањето и реализирањето на новите приоритетни активности. Резултатите од самоевалуацијата не треба да доведат само до критика, туку користејќи ги истите, треба да се утврдат пропустите односно субјективните и објективните слабости во училиштето. Таа претставува добар инструмент за подобрување на квалитетот „ од внатре,, и овозможува училиштето самостојно да го следи својот напредок.

Значењето на успешната и продуктивна самоевалуација за развојот е онаа која, може да:

- обезбеди добра можност за интересен дијалог по развојните прашања и за осврт на развојните гледишта во една институција;
- да даде систематска слика за моменталната состојба во институцијата;
- да даде информација за ефективноста на дејствијата;
- да ги олесни опционалните развојни стратегии;
- да ја поддржи внатрешната соработка која е витална за развојот;
- да ја зголеми свеста и осетот за препознавање на развојните сигнали;
- да ја изнесе на површина гордоста за постигнатите развојни успеси.

Самоевалуацијата нуди можности за:

- самостојна проценка на поставените задачи;
- процена на реализација на задачите;
- идентификување на добрите и лошите страни;
- подобра подготвеност за надворешна евалуација;
- поставување на реални приоритети и задачи

Самоевалуацијата на една образовна институција е процес од повеќе фази.

Во фазата на пред-планирање, најважна и основна работа претставува информирањето и мотивирањето. Можните ризици кои се придружен дел на самоевалуацијата треба да се пречекаат подготвено. Во самата фаза на планирањето потребно е да се има дискусија околу критериумите и да се донесат одлуки околу фокусот и содржината на самоевалуацијата. Кога се преминува кон фазата на прибирање на податоците, треба да се одлучи како тоа ќе се остварува. Дали ќе се користат веќе готови индикатори, или самите треба да ги создадеме. Потоа податоците се собираат и анализираат, се извлекуваат неопходните заклучоци, за кои понатаму се известува целата работна заедница. Конечно треба да се одлучи кои мерки ќе се преземат и како истите ќе се имплементираат. Фазата на имплементација треба да биде контролирана, и да претставува континуитет на целата активност. Самоевалуацијата на образовната институција и факторите во неа создаваат можност за согледување на секојдневната работа која што овозможува критичка анализа на истата.

Резултатите од самоевалуацијата можат да бидат корисни како за внатрешните субјекти на училиштето така и за надворешните субјекти. Со нив се идентификуваат слабостите во целокупниот образовен процес, како и слабостите во работата на менаџерскиот тим на училиштето. поставување на реални приоритети и задачи

Самоевалуација и надворешна евалуација - Оценувањето е добро, но кој да оценува? Сакаме подобро оценување, но што треба да се оценува? Оценувањето е потребно, но кога и како да се изведе?

Строга граница меѓу самоевалуацијата и надворешната евалуација не е возможна. Екстерното оценување, може да се појави во кое било време на учебната година. Присуството може да биде спонтано и ненајавено, тргнувајќи од фактот дека работата во училиштата е постојана и динамична, и дека може да се испитува во секое време. Инспекциите ретко доаѓаат во вистинско време, односно во фаза кога училиштето е најдобро подготвено за тоа. Тоа е вреднување кое се врши како редовна контрола на одредени повторливи периоди, како и по барање на образовната установа или според оценка или барање на надлежните органи. Надворешното вреднување на квалитетот на образовните установи го врши Државниот просветен инспекторат. Инспекторатот е централна образовна институција задолжена за континуирана и системска контрола на квалитетот во образовниот систем. Државниот просветен инспекторат непосредно соработува со Бирото за развој на образованието, а особено во контролата на квалитетот на спроведување на националниот корикулум во образовните установи во Република Македонија.

Интерното оценување се покажало подобро од екстерното. Набљудувачот или инспекторот е чувствителен кон својот статус на нов член. Знае дека вработените во образовната институција се свесни за неговото присуство и се обидуваат квалитетот на образовната институција да го представат на високо ниво. Надворешниот евалуатор може да биде истражувач или консултант кој ги знае функциите на образовната институција и има експертиза на сопственото оценување, или пак тоа може да биде евалуационен тим со повеќе страна експертиза.

3. УЧИЛИШНА РАЗВОЈНА ПОЛИТИКА И САМОЕВАЛУАЦИЈА

Креирањето на училишната политика претставува организиран систематизиран и институционализиран процес кој што е континуиран и творечки. Тој се базира на постојано истражување, анализирање и откривање на сопствените потреби на училиштето, како и осмислување на начинот со кои тие потреби ќе се задоволат. Во процесот на креирањето на училишната политика, училиштата се креатори и реализатори на сопствените промени. Резултатите од самоевалуацијата претставуваат основа за преземање акциони планови, односно креирање на училишната развојна политика.

Во креирањето на училишната политика може да се разликуваат следните чекори: анализа на состојбата на училиштето; утврдување на расположивите ресурси во училиштето и неговото окружување; дефинирање на мисијата; утврдување на потребите и определување на приоритетите за промени; дефинирање на развојните цели; определување на задачите, активностите и носителите;

Училишната развојна политика е основа за остварување на саканите промени во сите сегменти на реформите во образованието, и тоа:

- децентрализација на образовниот систем;
- демократизација на образовниот систем;
- развивање на автономија на училиштата;
- поддршка на професионалниот развој на наставниците;
- поддршка на новиот начин на вреднување на квалитетот на работата на училиштето;
- партиципација на сите интересни групи во работата на училиштето;

Ако училишната развојна политика ги дава одговорите на повеќето од следниве прашања коишто се однесуваат за животот и работата на училиштето, тогаш таа е добро подготвена:

- Кое е училиштето и што претставува тоа?
- Кои се вредностите, верувањата и очекувањата на сите заинтересирани субјекти во училиштето?
- Колку квалитетно работи училиштето?
- Кои се целите на училиштето?
- Кои се досегашните постигања на училиштето?
- Во што досега не успеало и зошто?
- Кои промени му се потребни на училиштето?
- Кои чекори ги планира?
- Кои се индикаторите за промени и како ќе се вреднуваат тие?

Училишната развојна политика треба да биде конкретна, јасна и реална. Таа треба да биде релевантна за даденото училиште и што е најважно да биде остварлива. Таа треба да поттикнува и да нуди предизвици.

4.МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Согледувајќи го фактот, дека самовалуацијата на училиштето е еден од најновите трендови и најделотворен механизам за обезбедување на квалитет во образованието, нејзината функција во менаџирањето и креирањето на училишната политика е многу значајна.

Менаџирањето со една образовна установа и креирањето на нејзината развојна политика мора да се базираат на резултатите добиени од самовалуацијата.

Самовалуацијата на работата на училиштето опфаќа седум области:

Организација и реализација на наставата и учењето, Постигања на учениците, Професионален развој на наставниците, стручните соработници, воспитувачи и раководниот кадар, Управување и раководење, Комуникации и односи со јавност, Училишна клима и култура, Соработка со родителите и локалната средина

Предмет на ова истражување се ставовите и мислењата на учениците, менаџерскиот тим во училиштето, професорите и родителите за самовалуацијата во функција на подобрување на квалитетот на училишната развојна политика

Претходно беше истакнато дека, проблем кој што се истражува е самовалуацијата на училиштето како функција на менаџерот (менаџментот) во креирањето на училишната политика, односно училишното развојно планирање.

Од проблемот на истражувањето произлегува и целта на ова истражување:

Општа цел:

-Да се испитаат ставовите и мислењата на менаџментот во училиштето, наставниците, учениците и родителите, во однос на прашањето како и колку самовалуацијата на училиштето ќе го подобри квалитетот на училишната развојна политика, односно квалитетот на образованието на учениците со оштетен вид.

Посебни цели:

-Да се утврди досегашниот квалитет на работата на Директорот и менаџментот на училиштето како и квалитетот на креирањето на училишната политика;

-Да се утврди патот, начинот и потребните ресурси (човечки иматеријални) како до подобар квалитет при креирање на училишната политика односно училишното развојно планирање.

Според карактерот ова истражување е :

- Индивидуално;
- Современо;
- Дескриптивно;
- Квантитативно;

Задачите на истражувањето претставуваат конкретизација на целта. Задачи на ова истражување се следните:

- 1) Да се испитаат ставовите на професорите и учениците и нивните мислења во смисла колку самоевалуација ќе придонесе кон подобрување на квалитетот менаџментот и улогата на менаџерот во креирањето на училишната политика.
- 2) Да се испитаат ставовите и мислењата на родителите за досегашната политика на училиштето и улогата на менаџерот за неговиот иден развој.
- 3) Да се испита ставот и мислењето на менаџерот и неговиот тим за неговата функција во креирањето на политиката односно училишното развојно планирање.
- 4) Да се утврди дали јасно се дефинирани надлежностите за управување и раководење во училиштето.
- 5) Да се испита каков однос има менаџерскиот тим со другите субјекти во училиштето, посебно со учениците и професорите.
- 6) Да се утврди кои се постапките во креирањето на училишната политика и кој се е вклучен во неа.
- 7) Да се утврди дали за училишната политика се информирани сите заинтересирани субјекти (наставници, ученици, родители) и како.
- 8) Да се испита кој е одговорен за годишното планирање и дали постојат активности за долгорочно планирање.
- 9) Да се утврди како менаџментот обезбедува развојното планирање да биде реално и да вклучува практични инструменти за следење на неговиот напредок.
- 10) Дали училиштето има политика и стратегија за професионална доквалификација на наставниот кадар.
- 11) Да се испита кој се е информиран за училишниот буџет и трошоците.

Општа хипотеза

Општата хипотеза е во согласност со целта на истражувањето:

Кај испитаниците доминираат позитивни ставови во однос на самоевалуацијата во функција на подобрување на квалитетот на менаџирањето и креирањето на училишната политика.

Методи, техники и инструменти на истражувањето

Во истражувањето се користи дескриптивниот метод, што значи дека ќе се запознае и ќе се согледа сегашната состојба на процесот на самоевалуација во функција на подобрување на квалитетот на менаџирање и креирање на училишната политика. При прибирањето на податоците во истражувањето се користи техниката на анкетирање со нејзиниот инструмент прашалник, кој содржи прашања од отворен, затворен и комбинирани тип. Со помош на одговорите се добива претстава за недостатоците на досегашното раководење и управување, како и недостатоците при креирањето на училишната политика, односно училишното развојно планирање. Прашалниците се внимателно конструирани, а пред нивното применување се изврши сондажно испитување. За испитување на ставовите на менаџерот се користи техниката интервју во вид на формален разговор со однапред подготвената тема и прашања. Од одговорите на испитаниците се извлекоа заклучоци во врска со нивните ставови и размислувања во смисла за подобрување на квалитетот на училишната политика, односно квалитетот на образованието, користејќи ја самоевалуацијата на училиштето. Исто така при ова истражување се користи техниката - анализа на документација, и тоа конкретно на следните документи: Законот за средно образование, Статутот на училиштето, Годишната програма за работа на училиштето, записници од одржаните состаноци на Наставничкиот совет, записници од одржаните седници на Училишниот одбор, записници од одржаните состаноци на Ученичката заедница и Советот на родители, Колективниот договор и Систематизацијата на работни места на училиштето, завршни сметки, известувања и покани од МОН И БРО за организирани обуки и семинари, сертификати и дипломи, Годишен статистички извештај за Основно и Средно училиште и сл.

Популација и примерок

Популацијата ја сочинуваат ученици, професори, родители, Директорот и Училишниот одбор на училиштето за слепи и слабовиди деца. „Димитар Влахов,, Скопје. За потребите на истражувањето се користи стратификуван примерок, во кој се опфатени 30 ученици, 40 наставници, 30 родители како и Директорот и менаџерскиот тим на училиштето.

Статистичка обработка на податоците

Податоците добиени од истражувањето се изразени нумерички за што се користат номиналната, ординалната и интервалната скала на изразување. Истите потоа се табелирани и групирани за да се добие увид во нивната распределеност според нивната фреквенција и според процентуалната застапеност. Кај некои скали на проценка користена е аритметичката средина за полесно споредување на ставовите на испитаниците.

4.3 АЗКЛУЧОК

Од анализата на резултатите и претходно донесените заклучоци може да истакнеме дека Директорот на училиштето и раководниот тим најголем дел професионално ја извршуваат својата работа во интерес, пред се на учениците, наставно - воспитниот кадар и останатите вработени во училиштето.

Д.У.Р.Д.М.О.В., ДИМИТАР ВЛАХОВ,,е училиште во кое се негува меѓусебна почит, еднаквост, безбедност мотивираност и етничка толеранција. Низ шеесетгодишната едукација и рехабилитација деца и младинци со оштетен вид целите се јасно издиференцирани до степен на осамостојување за професионален и личен живот, со крајна цел интеграција во општествената средина. Низ децениското постоење, училиштето се стреми кон задоволување на потребите на учениците, преку следење на специфичностите на нивниот индивидуален психофизички развој и реализира: Квалитетно образование на учениците со постојано осовременување на методите и облиците за работа; Создавање и негување на клима за оптимален раст и развој на учениците со согледување и почитување на индивидуалните особини и способности кај учениците (слепи, слабовидни и деца со комбинирани пречки); Континуиран професионален развој на вработените; Откривање на индивидуални потенцијали на учениците; Негување на творечките и креативните способности на учениците; Грижа за учениците со потешкотии во учењето, за надарените и талентирани ученици; Давање на стручна помош (дефектолошка, педагошка, психолошка) соработка со родители;

Развојно планирање

Образованието на децата и младинците со оштетување на видот се реализира во согласност со Законот за основно и средно образование, подзаконските акти, Концепцијата за деветгодишно основно образование, наставниот план и програма за образование и воспитание на ученици со оштетен вид, Статутот на училиштето како и начелата на современите тифлолошки и психолошко-педагошки барања. Во воспитно-образовниот процес ќе бидат опфатени и повозрасни деца со оштетен вид кои од одредени причини досега не биле вклучени во организирана воспитно-образовна работа.

Во Државното училиште постојат материјално-технички, кадровски, организациски и просторни услови кои ќе се искористат во разновидните активности на учениците во текот на нивниот престој во училиштето.

Цел на воспитно-образовната дејност во основното училиште е да овозможи оптимален психофизички развој, рехабилитација на учениците со оштетен вид како и успешна социјализација и интеграција во општеството. Овие цели ќе се остваруваат преку:

- Стекнување на основни знаења за природата, општеството и човекот;
- Развивање на интелектуалните и другите способности на ученикот;
- Оспособување на учениците за самообразование, независност, самостојност и успешна социјализација и нивно интегрирање во социјалната средина;
- Оспособување за примена на стекнатите знаења и умеања во секојдневниот живот и работа и понатамошното образование.

Со оглед на видот и степенот на оштетувањето на видот на учениците, во воспитно образовната дејност на основното училиште се реализираат и посебни задачи:

- Формирање и развивање на представи и поими;
- Доградување на парцијално формираните и усвоени представи и поими;
- Развивање на компензаторни механизми за ублажување и надминување на последиците од оштетувањето на видот;
- Оспособување на учениците за ориентација и мобилност во просторот;

Основни цели на Основното музичко образование се :

- Развивање на слухот кај учениците;
- Развивање на интересот за инструментално образование;
- Подготвување на талентирани ученици за продолжување на своето образование во средното музичко училиште;
- Оспособување на учениците да свират на еден од музичките инструменти;
- Развивање на музичката култура

Работата на Средното стручно училиште се реализира според Законот за средно образование и Наставниот план за стручните кој се базира на Концепциските основи и општата програмска структура на средното стручно образование за хендикипирани ученици.

Општата цел на средното стручно училиште се базира на тоа дека учениците со оштетен вид:

- Ќе можат оптимално да ги развиваат своите способности, својата личност, творештво и талент;
- Ќе можат да се образуваат до она ниво до кое сакаат и имаат способности да стигнат;
- Ќе бидат подготвени за иницијативност, креативност, брзо и соодветно реагирање на промените;

- Ќе бидат подготвени да се вклучат со работа во соодветни фирми кои функционираат според законитостите на пазарното стопанство;
- Ќе се создаде солидна основа за успешно интегрирање во општеството како рамноправни граѓани..

Професионален развој

Професионалниот развој претставува планиран, партиципатвен и континуиран процес, кој го поттикнува развојот на поединците и се совпаѓа со променливите потреби на училиштата во кои тие работат.

Се започнува со систематска идентификација на сегашните и идни потреби, на индивидуално и организациско ниво, што води кон договорени курсеви на делување за поддршка и развој.

Се однесува на подобрување на задоволството од работата за поединецот и обезбедува поголема ефективност за училиштата во кои тие работат. Поддржува кариерен развој така што им дава можности на оние кои сакаат кариерен напредок и преку подобрување и консолидирање на искуството на сите вработени. Во училиштето се следи напредувањето на наставниците и како иден приоритет е поставено нивното вреднување преку посебно изготвен Интерен Правилник, водење на педагошки картон за наставниците, како и преку интегралното оценување на наставниците и посетите на советниците. Наставниците се мотивираат за постојано посетување на семинари и обуки, за стекнување на сертификати и примена на стекнатите знаења во наставата

Постапките за финансиско работење, што ги спроведува училиштето, се во согласност со законските норми. Раководниот кадар ги знае и разбира механизмите што може да ги користи за стекнување дополнителни финансиски средства. Претседателот на Комисијата за јавни набавки има стекнато сертификат за лице кое може да учествува во спроведувањето на Јавните набавки. Постапките за Јавни набавки се спроведуваат согласно Годишниот план за јавни набавки како и Годишниот финансов план. Секоја постапка се спроведува транспарентно, целосно преку ЕСЈН и завршува со е- аукција, според Законските прописи.

Клучни јаки страни:

- Раководниот тим има јасна визија и одредена стратегија во управување и реализација на предвидените цели, и истата е во склад со потребите на Училиштето.
- Училишниот одбор има јасна визија за управување, конструктивност и правичност на донесување на одлуки, и истата е поддржана со редовност, бројност на членството при донесувањето одлуки.
- Добро се раководи и управува со училиштето.
- Има добра комуникација меѓу раководството, наставниците и родителите.
- Наставниот персонал е задоволен од дадените можности за професионална доквалификација,
- Родителите се задоволни од начинот на организирација и раководење со Училиштето.

Приоритети:

- Поголема вклученост на родителите, со нивни ставови и мислења, во процесот на управување на училиштето.
- Достапност, олеснителни околности при набавка на специфична тифлодидактичка опрема и материјали.
- Поголема информираност на наставно-воспитниот персонал по однос на темите од одредени посети и учества на семинари и конференции.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Ангелоска - Галевска, Наташа (1998), Квалитативни истражувања во воспитанието и образованието, Битола: Киро Дандаро.
- [2] Гоцевски, Т. (2003) Образовен менаџмент (второ дополнително и изменето издание), Куманово: Македонска ризница.
- [3] Закон за Основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012, 24/2013, 41/2014, 116/2014, 135/2014, 10/2015, 98/2015, 145/2015 и 30/2016)
- [4] Закон за Средно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/1995, 24/1996, 34/1996, 35/1997, 82/1999, 29/2002, 40/2003, 42/2003, 67/2004, 55/2005, 113/2005, 35/2006, 30/2007, 49/2007, 81/2008, 92/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012, 24/2013, 41/2014, 116/2014, 135/2014, 10/2015, 98/2015, 145/2015 и 30/2016)
- [5] Кралев, Т. (1995), Основи на менаџментот, Центар за интернационален менаџмент, Скопје.
- [6] Национална програма за развој на образованието во Република Македонија 2005-2015, со придружни програмски документи, (2006). Министерство за образование и наука на РМ.

- [7] Образовни рефлексии, 1/2007, Биро за развој на образованието, Министерство за образование и наука.
- [8] Образовни рефлексии, 1-2/2006, Биро за развој на образованието, Министерство за образование и наука.
- [9] Петковски, Константин, Алексова, Мирјана Водење на динамично училиште, Скопје.
- [10] Banjanin, M. (1997), *Strategisko upravljanje promenama*. Beograd.
- [11] Bezinovic, P. (2006), *Samovrednovanje u funkcii unapredivanja kvaliteta skola*, Evropska iskustva i Hrvatske mogucnosti.
- [12] Bezinovic, P. (2007), *Prirucnik za samovrednovanje skola*, Institut za drustvena istrazivanja u Zagrebu.
- [13] Dean, J. (1995), *Managing the Primary School*, New York: by Routledge.
- [14] Declaration from Conference in Vienna on 20/21 November 1998.
- [15] Dessler, G. (1997), *Human Resuorce Management*, New Jersey, USA: Prentise Hall.
- [16] Diane Gossen & Judy Anderson, (1996), *Stvaranje uvjeta za kvalitetne skole*, Zagreb.
- [17] *Evaluation of Quality Aspects in Vocational Training Programmes*. Sinthesis Report. (1998). Brussels: CEDEFOP. European Communities.
- [18] Fetterman, D.M., Kaftarijan, S.J., and Wandersman, A. (1995), *Empowerment Evaluation: Knowledge and Tools for Self-assessment and Accountability*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- [19] Fetterman, D.M (2001) *Foundations of Empowerment Evaluation*. Thousand Oaks, CA: Sage.

